

Voorstel algemeen bestuur

Onderwerp	Voorstel Voortgangsrapportage-4 en budgetvoorstel KRW-Waterketen maart 2026
Zaaknummer	000099507
Portefeuillehouder	F.K.L. Spijkervet
Vertrouwelijkheid	Openbaar

I. Voorstel

Samengevat wordt voorgesteld:

1. kennis te nemen van de Voortgangsrapportage-4 KRW-Waterketen van maart 2026;
2. in te stemmen met de benodigde bijstelling van het investeringsbudget voor de KRW-Waterketenprojecten van € 207.100.000 naar € 221.100.000 (exclusief PFAS);
3. het additioneel benodigde budget van € 14.000.000 toe te kennen vooruitlopend op vaststelling van de programmabegroting 2027–2031;
4. in te stemmen met aanvullende investeringsruimte van € 4.250.000 voor PFAS-gerelateerde kosten;
5. het additioneel benodigde budget van € 4.250.000 toe te kennen vooruitlopend op vaststelling van de programmabegroting 2027–2031.

II. Kernboodschap

Onderdeel van de maatregelen om de eisen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) te realiseren is het verbeteren van de kwaliteit van het gezuiverde afvalwater op acht zuiveringen van het waterschap. Deze verbeteringen aan zuiveringen moeten uiterlijk eind 2027 zijn uitgevoerd.

Om deze zuiveringen dusdanig te moderniseren en aan te passen dat de gewenste kwaliteit van het gezuiverde water op tijd behaald kan worden, moet er in korte tijd veel werk verzet worden. Hiervoor is medio 2023 een programma gestart waarin al deze werkzaamheden worden voorbereid en uitgevoerd. Het gaat om de rwzi's Enschede, Hengelo, Oldenzaal, Goor, Glanerbrug, Haaksbergen, Denekamp en Nijverdal. Via periodieke voortgangsrapportages wordt transparant weergegeven waar het waterschap staat in de aanpak van de rwzi's.

Met dit besluit vergroot het algemeen bestuur het uitvoeringsbudget voor acht KRW-projecten. Ook wordt budget beschikbaar gesteld voor de aanvullende kosten als gevolg van aangetroffen PFAS-verontreinigingen op drie locaties.

III. Waarom wordt dit voorgesteld? Wat wil het AB met het voorstel bereiken?

Met dit voorstel wordt voldaan aan de afspraak om het algemeen bestuur te informeren over complexe projecten en besluiten voor te leggen bij afwijkingen van eerder gemaakte afspraken. Om opdrachten rechtmatig te kunnen gunnen aan de geselecteerde aannemers en hiermee vertraging in de projecten te voorkomen, wordt nu ophoging van het investeringsbudget gevraagd.

IV. Toelichting op het voorstel/ kader

Op 10 juli 2024 heeft het algemeen bestuur het 'Voorkeursscenario verbetering rwzi's ten behoeve van de Kaderrichtlijn Water' vastgesteld. Met het voorkeursscenario 'Afgewogen' heeft het AB voor een balans gekozen tussen de effectiviteit van de maatregelen en de investerings- en (toekomstige) exploitatiekosten die gepaard gaan met realisatie van de maatregelen en het beheer van de KRW-rwzi's.

Binnen de acht projecten zijn ondertussen de programma's van eisen en de voorlopig ontwerpen per rwzi met alle specificaties opgesteld. Voor vier projecten is ook het definitief ontwerp opgeleverd. De overige projecten bevinden zich in de definitief ontwerpfasen. Het eerder gestarte project Tubbergen waarover ook gerapporteerd wordt, bevindt zich in de uitvoeringsfase.

In de voortgangsrapportage wordt vanuit de systematiek projectmatig werken (prestaties, organisatie, financiën, planning, risico's, informatie) een toelichting gegeven op de voortgang van de individuele projecten binnen KRW-Waterketen. Ook de voortgang van de activiteiten voor het gehele programma wordt beoordeeld.

Eén van de onderdelen waar bijsturing op nodig is, is het benodigde investeringsbudget. Op basis van de meest recente inzichten in de KRW-projecten, waaronder de Voorlopige ontwerpen, Definitief ontwerpen en de reflectie van de aannemers op het benodigde investeringsbudget, is een bijstelling van het investeringsbudget noodzakelijk. Het budget voor de acht projecten binnen de KRW Waterketen dient te worden verhoogd van € 207.100.000 naar € 221.100.000. Deze ophoging betreft uitsluitend de KRW-scope en is exclusief PFAS-kosten. Op drie locaties is PFAS aangetroffen. Om verder te kunnen met de KRW-maatregelen moet de PFAS-vervuiling worden gesaneerd. Deze kosten worden geraamd op € 4.250.000. Hiervoor wordt aanvullend investeringsruimte gevraagd.

Het voorstel is om deze bijstelling vooruitlopend op het voorstel tot (her)programmering en bestuurlijke behandeling van de programmabegroting 2027-2031, vast te stellen. Zo wordt vertraging in de projecten voorkomen. Een nadere onderbouwing van deze afwijking is te vinden in de Voortgangsrapportage maart 2026. Die is als bijlage bijgevoegd.

V. Alternatief voorstel

Scope-variant (maatregelen beperken binnen huidige budget van € 207 mln)

In deze variant wordt de scope van de acht projecten zodanig aangepast dat de kosten binnen het huidige beschikbare investeringsbudget blijven. Dit betekent dat maatregelen gedeeltelijk worden geschrapt, versoberd of gefaseerd na 2027.

Mogelijke consequenties:

De KRW-doelstellingen worden niet tijdig behaald. Dit brengt juridische risico's met zich mee o.a. handhaving, verscherpte vergunningsvoorwaarden en grotere druk vanuit provincie/Rijk. Ook ontstaan reputatierisico's, omdat eerder vastgestelde kaders en ambities niet worden gerealiseerd. Daarnaast leidt geforceerde fasering op langere termijn vaak tot inefficiënte meerkosten, omdat installaties later alsnog moeten worden aangepast en opnieuw moeten worden ingepast.

Uitstel-variant (besluitvorming doorschuiven naar Programmabegroting 2027-2031)

Het voorstel wordt niet nu vastgesteld, maar wordt meegenomen in de integrale behandeling van de Programmabegroting 2027-2031.

Mogelijke consequenties:

Dit leidt tot directe vertraging in voorbereiding en contractvorming, waardoor meerdere projecten niet tijdig in uitvoering kunnen komen. Bestaande bouwteams verliezen voortgang, wat kan leiden tot faalkosten, claimrisico's en verlies van momentum. Door uitstel ontstaan hogere kosten, onder andere door doorlopende indexatie, schaarste in de markt en herplanningskosten. De combinatie van vertraging en kostenstijging worden de KRW-maatregelen op verschillende locaties niet tijdig gerealiseerd.

Stop-variant (de uitvoering van de acht KRW-projecten wordt gestopt)

In deze variant worden de KRW-maatregelen op alle acht locaties niet uitgevoerd en worden lopende voorbereidingen en contracten beëindigd.

Mogelijke consequenties:

Het volledig stopzetten van de acht KRW projecten betekent dat de geplande maatregelen niet worden gerealiseerd. Hierdoor wordt niet voldaan aan de wettelijke waterkwaliteitsdoelen, wat aanzienlijke juridische risico's met zich meebrengt, waaronder mogelijke handhavingsmaatregelen en aangescherpte eisen vanuit provincie en Rijk.

Het beëindigen van lopende contracten heeft directe gevolgen voor bouwteams en ingenieurscombinatie: opdrachten komen per direct te vervallen, met potentiële schadeclaims, verlies van opgebouwde expertise en het afschrijven van reeds gemaakte voorbereidingskosten in de afgelopen jaren. Daarnaast leidt het volledig afzien van uitvoering tot substantiële reputatieschade. Eerder vastgestelde kaders, afspraken en ambities worden immers niet nagekomen. Het achterwege laten van de KRW maatregelen heeft bovendien negatieve gevolgen voor de waterkwaliteit. Hierdoor wordt de opgave in de toekomst complexer, omvangrijker en kostbaarder om alsnog te realiseren.

VI. Argumenten

1.1 De afspraken met betrekking tot complexe projecten worden nagekomen

Eén van de toezeggingen betreft het informeren van het algemeen bestuur via voortgangsrapportages over de ontwikkelingen van KRW-Waterketen. Hierin staat informatie over prestaties, organisatie, financiën, planning, risico's en informatie. Met deze voortgangsrapportage wordt aan deze afspraak invulling gegeven.

2.1 Budgetophoging noodzakelijk is om de projecten te kunnen voortzetten en de KRW-doelen te realiseren

Het beschikbare investeringsbudget is, op basis van de meest recente inzichten uit de Voorlopige en Definitieve ontwerpen en de terugkoppeling van de betrokken aannemers, onvoldoende om de KRW-maatregelen uit te voeren zoals eerder is vastgesteld. Zonder aanvullende middelen kunnen de projecten niet worden voortgezet, kunnen geen rechtmatige opdrachten worden verstrekt en ontstaan vertragingen. Dit leidt direct tot vertraging in de totale projectfasering, met gevolg dat maatregelen niet tijdig gerealiseerd kunnen worden. Zonder budgetophoging is het daarom niet haalbaar om de KRW doelen per 1 januari 2028 te realiseren.

3.1/5.1 Het nu vaststellen van de budgetophoging voorkomt stilstand en borgt de voortgang richting de KRW-deadline deadline

Door het investeringsbudget nu vast te stellen, kunnen de noodzakelijke uitvoeringsopdrachten rechtmatig worden verstrekt en blijven de projecten in uitvoering en voorbereiding zonder onderbreking doorgaan. Wanneer besluitvorming wordt uitgesteld, ontstaat er stilstand in meerdere projecten doordat opdrachten niet mogen worden verleend of vervolgstappen niet kunnen worden genomen. Dit leidt direct tot vertraging in de totale projectfasering, met gevolg dat maatregelen niet tijdig gerealiseerd kunnen worden.

4.1 Aanvullend budget voor PFAS noodzakelijk is om de projecten te kunnen voortzetten en de KRW doelen te realiseren op de locaties Enschede, Goor en Haaksbergen

Voor PFAS geldt dat sanering op drie locaties een randvoorwaarde is om de KRW-maatregelen überhaupt uit te kunnen voeren. Deze kosten vallen buiten de KRW-scope en vragen daarom om aanvullende investeringsruimte. Zonder toekenning hiervan kunnen de werkzaamheden op die locaties niet worden voortgezet en ontstaan extra vertragingen en risico's.

VII. Risico's en kanttekeningen

1.1 De rapportage geeft een momentopname weer en bevat onzekerheden.

Hoewel de voortgangsrapportage zorgvuldig is opgesteld, blijft het een weergave van de stand van zaken op een specifiek moment. Projecten kunnen zich in de komende periode in positieve of negatieve zin ontwikkelen. Het is daarom belangrijk de rapportage te zien als input voor sturing.

2.1/3.1 De voorgestelde verhoging verhoogt de druk op de waterschapslasten.

De bijstelling van de benodigde projectkosten van € 207.100.000 naar € 221.100.000 legt extra druk op de financiële mogelijkheden binnen de programmabegroting 2027–2031. Er is een kans dat keuzes gemaakt moeten worden ten aanzien van prioritering of fasering, die niet integraal afgewogen kunnen worden bij de programmabegroting 2027–2031.

4.1/5.1 De voorgestelde verhoging verhoogt de druk op de waterschapslasten.

De bijstelling van de benodigde projectkosten van € 4.250.000 i.v.m. PFAS legt extra druk op de financiële mogelijkheden binnen de programmabegroting 2027–2031. Er is een kans dat keuzes gemaakt moeten worden ten aanzien van prioritering of fasering, die niet integraal afgewogen kunnen worden bij de programmabegroting 2027–2031.

VIII. Financiën

De ophoging van het benodigde investeringsbudget voor de KRW-Waterketenprojecten van € 207.100.000 naar € 221.100.000 vloeit voort uit actuele inzichten op basis van de Voorlopige ontwerpen, Definitieve ontwerpen en reflectie vanuit de aannemers op het benodigde budget. In deze ophoging is rekening gehouden met onvoorziene omstandigheden, doordat per locatie een in projecten gebruikelijke post onvoorzien van gemiddeld 15% is opgenomen om risico's en onzekerheden binnen de projecten op te kunnen vangen.

Deze ophoging betreft uitsluitend de KRW-scope en is exclusief PFAS-kosten. Voor dit PFAS-deel van € 4.250.000 wordt in dit voorstel ook aanvullend investeringsruimte gevraagd.

Het voorstel is om deze bijstelling vooruitlopend op het voorstel tot (her)programmering en bestuurlijke behandeling van de programmabegroting 2027-2031, vast te stellen om rechtmatig opdrachten te kunnen gunnen aan de geselecteerde aannemers en zo vertraging in de projecten te voorkomen. Een nadere onderbouwing van deze afwijking is te vinden in de Voortgangsrapportage maart 2026, die als bijlage is toegevoegd.

	Vastgesteld budget	Benodigd budget	Verstrekt Krediet	Gerealiseerde uitgaven
AB juli 2024	€ 175.000.000	€ 175.000.000	€ 12.600.000	€ 5.825.000
Actueel	€ 207.100.000	€ 221.100.000	€ 124.100.000	€ 29.784.000
Actueel PFAS	€ 0	€ 4.250.000	€ 0	€ 0

Vanuit het programma Waterketen zal in eerste instantie in de Kaderbrief/ 1e Begrotingswijziging 2026 inzicht gegeven worden welke invloed het additioneel toekennen van budget heeft op de langjarig benodigde investeringen. De verwachting is dat de additioneel benodigde circa € 18 miljoen niet budgetneutraal verwerkt zal kunnen worden binnen de bestaande programmabegroting 2026-2030 en zal leiden tot een budgetclaim in de programmabegroting 2027-2031.

Eventuele aanvullende financiële risico's als gevolg van onzekerheden in vergunningverlening of marktomstandigheden binnen de KRW-projecten worden gemonitord en zo nodig separaat aan het algemeen bestuur voorgelegd.

IX. Communicatie

Voor de gehele KRW-opgave van het waterschap is een communicatieplan opgesteld. Speerpunt hierbij is onder andere dat onze KRW-opgave en de stand van zaken voor iedereen vindbaar en begrijpelijk is.

Hiervoor wordt een set aan communicatiemaatregelen ingezet. De maatregelen in de waterketen vallen binnen dit brede KRW-communicatieplan.

X. Juridische zaken

Op 22 december 2027 moeten de lidstaten voldoen aan de doelstellingen van de KRW, of tenminste de vastgestelde maatregelen hebben uitgevoerd. Dit is een verantwoordelijkheid van alle overheden in Nederland gezamenlijk. Uiteindelijk moet het Rijk de stand van zaken per 22 december 2027 kunnen toelichten aan de Europese Commissie.

Rijk, provincie en waterschap moeten nu dus alles in het werk stellen om uitvoering en inwerkingstelling van de nodige maatregelen te realiseren.

Als dit niet lukt, en er bestaan geen andere maatregelen om de gewenste effluentkwaliteit te bereiken, zou het waterschap richting Provincie, Rijk en Europa een beroep kunnen doen op overmacht. Daartoe moet onderbouwd kunnen worden dat geen reële alternatieven zijn om de doelen te behalen.

XI. Uitvoering

Het programmamanagement zal in 2026 worden voortgezet om overzicht te houden op de voortgang en het tempo van de KRW-opgave in de waterketen. Ook is periodiek afstemming met het interne KRW-versnellingssteam met daarin de themaleider Waterkwaliteit en collega's die binnen Vechtstromen werken aan de KRW-opgave in het watersysteem. Bijvoorbeeld op het gebied van benodigde capaciteit en toekomstige vergunningen.

De meeste projecten bevinden zich inmiddels in de voorbereidingsfase. Voor het merendeel van de acht locaties wordt in deze fase gewerkt aan de verdere uitwerking richting uitvoering. Voor de locatie Denekamp is inmiddels opdracht verstrekt voor de uitvoering. De projecten lopen steeds verder uiteen, doordat de aard en omvang van de opgaven per locatie verschillen. Indien wordt ingestemd met dit voorstel kunnen de uitvoeringsopdrachten richting aannemers tijdig worden verstrekt. Hiermee borgen we een rechtmatige en tijdige opdrachtverstrekking voor uitvoering.

XII. Bijlage(n)

1. Besluit.
2. Voortgangsrapportage-4 KRW Waterketen, maart 2026.

Besluit

Het algemeen bestuur van waterschap Vechtstromen;

gezien het advies d.d. 1 april 2026;

gelet op de artikelen 56 en 77 van de Waterschapswet;

BESLUIT

1. kennis te nemen van de voortgangsrapportage-4 KRW-Waterketen van maart 2026;
2. in te stemmen met de benodigde bijstelling van het investeringsbudget voor de KRW-Waterketenprojecten van € 207.100.000 naar € 221.100.000 (exclusief PFAS);
3. het additioneel benodigde budget van € 14.000.000 toe te kennen vooruitlopend op vaststelling van de programmabegroting 2027–2031;
4. in te stemmen met aanvullende investeringsruimte van € 4.250.000 voor PFAS-gerelateerde kosten;
5. het additioneel benodigde budget van € 4.250.000 toe te kennen vooruitlopend op vaststelling van de programmabegroting 2027–2031.

Aldus vastgesteld in de vergadering d.d. 15 april 2026.

Het algemeen bestuur van waterschap Vechtstromen,

dr. S.M.M. Kuks, watergraaf

drs. R.I. Andringa, secretaris